Nr 22.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland; given Stockholms slott den 12 januari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1943 tillkallade jag utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen norrlandskommittén, ha den 30 september 1944 avlämnat utlåtande med förslag om anordnande av viss försöksverksamhet för åstadkommande av en bättre fastighetsarrondering i Norrland. Vid utlåtandet fanns fogat särskilt yttrande beträffande viss del av detsamma av två av utredningsmännen, nämligen överdirektören G. Strindlund och ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren O. E. Sandberg. Över utlåtandet ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, riksräkenskapsverket, egnahemsstyrelsen, skogsstyrelsen,

allmänna lönenämnden, länsstyrelserna i Västernorrlands och Norrbottens län, 1942 års jordbrukskommitté och fastighetsbildningssakkunniga. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har överlämnat yttrande från överlantmätaren i länet. Vid yttrandet från länsstyrelsen i Norrbottens län voro fogade utlåtanden av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt t. f. distriktslantmätaren i Älvsby distrikt Knut Magnusson och t. f. distriktslantmätaren i Piteå distrikt Sigurd Linders.

Jag torde här även få anmäla, att lantmäteristyrelsen med eget yttrande till Kungl. Maj:t överlämnat en till styrelsen från nämnda distriktslantmätare inkommen promemoria rörande av dem ifrågasatta åtgärder för fastighetsinventering och uppgörande av fastighetsbildningsplan för vissa områden inom Älvsby och Piteå socknar. Över promemorian ha yttranden avgivits av rikets allmänna kartverk, länsstyrelsen i Norrbottens län, norrlandskommittén och 1942 års jordbrukskommitté. Härjämte har Piteå sockens kommunalnämnd i en den 8 januari 1945 till jordbruksdepartementet inkommen skrift hemställt, att de planerade åtgärderna måtte snarast vidtagas.

Norrlandskommitténs förslag.

Norrlandskommitténs nu föreliggande förslag innebär i huvudsak följande. Inom vissa socknar i Västernorrlands och Norrbottens län skall försöksvis igångsättas en verksamhet, som åsyftar att inom området få till stånd en lämplig fastighetsarrondering. Verksamheten bör stå under ledning av två särskilda av Kungl. Maj:t utsedda lokala nämnder. Dessa skola söka att med utnyttjande av gällande fastighetsbildningslagstiftning och med anlitande av medel, som ställas till deras förfogande, på frivillighetens väg genomföra ägoutbyten och andra åtgärder, ägnade att åstadkomma en förbättrad arrondering. För att underlätta anskaffandet av de belopp, som kunna bliva erforderliga för jordägarna, t. ex. för lösen av jord, böra vissa statsmedel ställas till förfogande. Nämnderna skola därför äga möjlighet att bevilja jordägarna egnahemslån enligt därför gällande bestämmelser, eventuellt i förening med premielån för grundförbättrings- eller byggnadsarbeten och kombinerat med särskilda bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord. Därjämte böra nämnderna till sitt förfogande få medel, som kunna utnyttjas för att fylla ut vad som erfordras utöver de belopp, vilka kunna beviljas efter dessa låne- och bidragsformer.

Såsom allmän motivering till förslaget har norrlandskommittén anfört i huvudsak följande.

I enlighet med den uppfattning, som kommit till uttryck i de direktiv som meddelades vid norrlandskommitténs tillsättande måste fastighetsfrågorna i Norrland tillmätas stor vikt. Kommittén anser det likväl ej kunna ifrågakomma, att kommittén utan avvaktan på de omfattande förslag beträffande fastighetsväsendet i Sverige, som torde vara att motse från 1942 års jordbrukskommitté och fastighetsbildningssakkunniga, skulle för sin del upptaga de norrländska fastighetsproblemen till slutlig behandling.

Emellertid framträda i Norrland vissa spörsmål på fastighetsbildningsväsendets område, vilka det kan vara möjligt att lösa med utgående från nu rådande förhållanden, oavsett huru den framtida jordbruks- och fastighetspolitiken utformas. En viktig sådan fråga gäller, huru en i åtskilliga fall önskvärd förbättring av fastigheternas arrondering skall kunna åvägabringas. Utvecklingen har lett till en långtgående uppsplittring av fastigheterna i olika skiften. Den odlade jorden i Norrland består numera ofta av ägolotter av mycket ringa storlek, varvid olika ägares lotter ligga blandade om varandra. Det är ingen ovanlig företeelse i vissa trakter av Norrland, att en fastighet på sådant sätt är uppdelad i 5 skiften eller mera. Vidare ha ägolotterna ofta en form, som i hög grad försvårar en tillfredsställande skötsel. Ej minst gäller detta i fråga om skogsmarken, där långa smala skiften äro ofta förekommande.

Ett utbyte av skiften emellan olika fastighetsägare skulle många gånger utan någon ytterligare anordning medföra avsevärda fördelar med avseende å fastigheternas skötsel. Åtskillig tid skulle kunna besparas vid brukningen, om ägorna vore bättre samlade. Det skulle också finnas större förutsättningar att anordna täckdiken, att utnyttja maskinella hjälpmedel och att i övrigt rationellt bruka jorden. Även utbyte av olämpligt belägen skogsmark mot odlingsmark kan ifrågakomma, varvid skogsmarkens mera avlägsna läge i regel blir till mindre nackdel för bolag, domänverket eller annan, som redan förut äger skog i anslutning till densamma. I vissa fall kan utbytet till och med vara till fördel för denne senare. För åtgärder av sistnämnda innebörd har intresse visats från bland annat en del skogsägande bolags sida. Även i övrigt skulle det vara önskvärt, att en bättre arrondering av skogsmarken åvägabringas. Härigenom skulle bland annat åtgärder för skogsdikning kunna underlättas, liksom även en rationell drivningsteknik.

Vid genomförande av här åsyftade ägoutbyten och liknande åtgärder framträda vid sidan av ekonomiska problem även ett flertal spörsmål av psykologisk och teknisk art. För att få dessa utredda och samtidigt vinna praktiska resultat av utredningen har det synts norrlandskommittén lämpligt, att vissa åtgärder redan nu försöksvis vidtagas för att inom begränsade områden få i gång ett utbytesförfarande. För en sådan anordning talar även, att det torde dröja åtskillig tid, innan de olika förslag rörande fastighetsbildningen i landet, som må framkomma, kunna bliva bragta i tillämpning. En medverkan från statens sida för åstadkommande av det ifrågasatta utbytesförfarandet synes enklast kunna ske genom att åt något lämpligt organ uppdrages att inom ett begränsat område verka i nu angivet syfte. I den mån det härvid skulle visa sig, att arbetet hindrades genom den ena eller andra bestämmelsen i gällande lagar, skulle tydligen erfarenheterna härav — i den mån de icke lämpligen kunde föranleda omedelbara lagändringar av begränsad natur — kunna bliva till nytta vid genomförande av mera omfattande åtgärder för rationalisering av fastighetsbildningsförhållandena i Norrland.

Beträffande omfattningen av den ifrågasatta försöksverksamheten har kommittén anfört följande.

Det synes kommittén önskvärt, att verksamheten får spänna över tillräckligt stort område för att tillfyllestgörande erfarenheter skola kunna vinnas om de olika problem som kunna uppkomma i skilda bygder av Norrland. Som två sinsemellan ganska avvikande typer av jordbruksbygd kan hänvisas till å ena sidan de trakter, där den odlingsvärda marken i huvud-

sak redan tagits i anspråk och en sanering av fastighetsbildningen måste få karaktären av sammanförande av splittrade ägor, och å andra sidan sådana bygder, varest odlingsvärd mark ännu finnes outnyttjad, vilken kan tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål. Även andra typfall kunna uppenbarligen tänkas, bland annat artskilda med hänsyn till om fråga är om skogstrakter eller skogfattiga bygder.

Med hänvisning till dessa synpunkter har kommittén funnit sig böra förorda, att två skilda försöksområden utvaldes. Av dessa kunde det ena lämpligen utgöras av nordliga delen av Västernorrlands län och det andra av sydliga delen av Norrbottens län. Enligt kommitténs förslag skulle i respektive områden ingå följande kommuner.

Kommun	Antal brukningsdelar om mer än 0·25 har	Areal åker år 1937, hektar	Areal skogsmark år 1937, hektar	Folkmängd den 1 jan. 1943
Västernorrlands län (landskommuner) ..	24 124	99 251	1 828 420	234 255
Junsele	595	1 953	89 460	4 015
Anundsjö	1 252	3 989	195 336	8 380
Björna	494	1 584	73 912	3 352
Mo	284	1 063	12 959	1 842
Själevad	759	3 321	16 572	11 841
Arnäs	699	3 550	19 242	5 208
Grundsunda	410	1 832	18 558	4 324
Gideå	511	2 195	30 822	2 924
Trehörningssjö	264	892	21 858	1 700
Summa	**5 268**	**20 379**	**478 719**	**43 586**
Norrbottens län (landskommuner)	18 060	69 245	3 849 214	191 263
Hortlax	559	2 122	22 046	4 478
Piteå landskommun	1 693	7 484	154 261	13 947
Norrfjärden	698	2 989	35 368	4 831
Älvsbyn	952	3 817	127 107	9 169
Nederluleå	1 667	9 820	70 224	11 146
Överluleå	1 144	8 328	86 657	9 965
Edefors	475	2 019	118 514	3 871
Summa	**7 188**	**36 579**	**614 177**	**57 407**

I fråga om de föreslagna områdenas beskaffenhet har kommittén anfört.

Området i Västernorrlands län kan sägas representera redan i allt väsentligt uppodlad bygd, medan området i Norrbottens län omfattar betydande arealer av odlingsmark. Även inom områdena, sedda var för sig, förefinnas emellertid stora skiljaktigheter mellan olika delar, bland annat även med avseende å skogsbrukets betydelse. I synnerhet området i Västernorrlands län torde giva många exempel på fall, där servitutsförhållandena försvåra en ändamålsenlig fastighetsbildning. Som ett särskilt skäl att utvälja södra Norrbotten till försöksområde kan anföras, att lantmäteristyrelsen nyligen tillstyrkt ett från distriktslantmätarna i Piteå och Älvsby kommuner framkommet förslag om anordnande av en fastighetsinventering i dessa kommuner och att Kungl. Maj:t som en förberedelse härtill förordnat om flygfotografering av kommunerna. Det säger sig självt, att en verksamhet med det av kommittén här förut avsedda syftet måste ha fördel av den kartläggning, som sålunda planerats.

Med hänsyn till att spörsmålet om förbättrade förhållanden för s. k. ägostyckningsinnehavare särskilt diskuterats för Lappmarkens del, kunde möjligen en viss utvidgning av försöksområdena ifrågasättas. Emellertid förekomma ägostyckningar av förevarande art till mycket stort antal även inom de områden, som förut föreslagits. Tillräckliga skäl torde därför ej förefinnas att för den försöksmässiga verksamhet, som nu åsyftas, utvidga områdena.

Kommittén avser icke, att de stora områden, som förut angivits, i sin helhet skola kunna bliva föremål för fastighetsbildningsåtgärder i samband med den av kommittén ifrågasatta försöksverksamheten. Områdena angiva i stället den ram, inom vilken möjlighet skall finnas att utvälja lämpliga arbetsobjekt.

Rörande försöksverksamhetens organisation har kommittén uttalat, att den närmaste ledningen för verksamheten borde äga tillräcklig lokalkännedom. Det kunde därför ligga nära till hands att anförtro verksamheten åt någon redan befintlig institution med lokal förvaltning, såsom lantmäteriorganisationen, egnahemsorganen, hushållningssällskapen, skogsvårdsstyrelserna eller jordbrukskommissionerna. Kommittén har emellertid av olika skäl funnit en sådan anordning mindre tillfredsställande. Härom har kommittén anfört bland annat följande.

Lantmäteriorganen ha i stort sett icke ett sådant på initiativ inriktat arbete, som skulle utgöra förutsättning för att den åsyftade försöksverksamheten skulle leda till resultat. Härtill kommer att denna knappast skulle kunna undvara medverkan av lekmannarepresentanter vid sidan av vederbörande tjänstemän, vilket skulle förutsätta särskilda organisatoriska anordningar. — Erfarenheten torde ha visat, att egnahemsorganen, förklarligt nog med hänsyn till omfattningen av deras arbetsuppgifter, ej kunnat i tillräcklig utsträckning ägna tid och intresse åt fastighetsbildningsfrågorna. Det kan möjligen även tänkas, att egnahemsnämndernas områden varit alltför stora för att medgiva ett intensivt arbete av förevarande art. Ej heller torde de s. k. egnahemsombuden ute i kommunerna ha erhållit den betydelse såsom rapportörer och upplysningsgivare åt egnahemsnämnderna i fastighetsfrågor, som man skulle vara benägen att förmoda. — Det synes tvivelaktigt om hushållningssällskapens arbetsuppgifter göra dem lämpliga för ifrågavarande verksamhet. För övrigt torde övervägande skäl tala för att den åsyftade försöksverksamheten bör handhavas av rent statliga organ. Redan på grund härav torde det ej heller böra ifrågakomma, att skogsvårdsstyrelserna — vilka eljest böra ha kännedom om fastighetsbildningsförhållandena såvitt gäller skogsmark — skulle anlitas för verksamheten. — Med sin nuvarande organisation torde jordbrukskommissionerna icke vara i stånd att fullgöra här åsyftade uppgifter.

På grund av det anförda och då det här vore fråga om provisoriska åtgärder, vilka icke borde föranleda omläggning av nu arbetande organisationers uppbyggnad och verksamhetsformer syntes övervägande skäl enligt kommitténs mening tala för att särskilda organ bildades för ifrågavarande verksamhet. Kommittén har därvid utgått från att de bästa förutsättningarna för en effektiv verksamhet skulle vinnas om för vartdera av de båda försöksområdena tillskapades en särskild nämnd, förslagsvis benämnd lokala jordnämnden, vars sammansättning skulle bestämmas av Kungl. Maj:t. I nämn-

den har kommittén föreslagit skola ingå en representant för lantmäteriorganisationen och därjämte en eller två lekmannarepresentanter med lokalkännedom och intresse för de jordpolitiska problemen. Vid valet av dessa borde även beaktas önskvärdheten av att sakkunskap såväl på jordbrukets som på skogsbrukets område bleve företrädd hos nämnden. Av stor vikt vore givetvis att hos jordnämnden därutöver komme att finnas en verkställande tjänsteman med tillräckliga kvalifikationer för sin ansvarsfulla uppgift. Huruvida denne även borde ha ställning av ledamot liksom från vilken av förenämnda kategorier ordföranden borde tagas, torde vara beroende av det kommande personvalet. Utöver nämnda ledamöter borde, alltefter som fråga vore om fastigheter i den ena eller andra kommunen, såsom adjungerad ledamot ingå en av respektive kommun utsedd representant med god kännedom om fastighetsförhållandena inom kommunen. Lantmäteriorganens behandling av de av nämnden handlagda ärendena syntes kunna underlättas genom att såsom förut angivits en representant för lantmäteriorganisationen inginge i nämnden. Kommittén har ansett, att det vore önskvärt att en särskild lantmätare förordnades att — utan att tillhöra nämnden — handlägga ifrågavarande ärenden med distriktslantmätares befogenheter. Därigenom borde kunna vinnas, att genomförandet av de av jordnämnden åsyftade åtgärderna ej behövde bliva beroende av hur arbetsförhållandena gestaltade sig för de reguljära distriktslantmätarna. De lokala jordnämnderna borde sortera direkt under Kungl. Maj:t. Tillräcklig anledning att insätta egnahemsstyrelsen såsom mellanorgan torde icke förefinnas i annan mån än som följde av ett naturligt samråd mellan jordnämnderna och egnahemsorganisationen.

I fråga om jordnämndernas arbetssätt har kommittén anfört.

Nämnderna böra inrikta sitt arbete på att i stort sett med utnyttjande av den fastighetsbildningslagstiftning, som nu finnes, och med anlitande av medel, som komma att stå till nämndernas förfogande, driva fram önskvärda arronderingsåtgärder. Åtminstone på det nu ifrågavarande försöksstadiet böra åsyftade åtgärder genomföras på frivillighetens väg.

Sedan en lokal jordnämnd uppmärksammat ett fall, där en ändring av arronderingen är önskvärd — dessa fall äro så vanliga, att några särskilda åtgärder för att upptäcka dem icke torde vara erforderliga — bör nämnden skaffa sig kännedom om vilka jordägare som skulle beröras av en ändring av arronderingsförhållandena. Nämnden bör därefter sätta sig i förbindelse med dessa och söka göra klart för dem, vilka fördelar som skulle vara att vinna genom en av nämnden åsyftad ändring. Vidare bör nämnden i stora drag kunna angiva vilka slag av åtgärder, som kunna ifrågakomma, ävensom de ungefärliga kostnaderna härför samt möjligheterna att erhålla statens hjälp av olika slag till kostnadernas bestridande.

I den mån det härvid visar sig, att det icke är utsiktslöst att försöka få till stånd en förbättring av arronderingen, bör nämnden uppgöra en plan över de åtgärder, som äro önskvärda. Det grundläggande i planen blir självfallet, huru åsyftade ägor böra utläggas på ett rationellare sätt än tidigare. Vidare bör planen angiva, vilka lantmäteritekniska åtgärder som erfordras för den ändrade arronderingen samt vilka rättsliga transaktioner som böra komma till stånd jordägarna emellan. Det synes önskvärt, att även förslag till eventuella ersättningsbelopp lämnas i detta sammanhang, där ej förhållandena

göra det lämpligare, att vederbörande jordägare förmås att själva sinsemellan söka komma till uppgörelse härutinnan. Ytterligare bör det nu vara möjligt att närmare angiva de kostnader, som föreslagna lantmäteriåtgärder komma att medföra, och påräkneliga statsbidrag härför.

I den mån fråga är om åtgärder, för vilka statsbidrag från lantmäterimyndighet kunna utgå, böra de lokala jordnämnderna, med den nära anknytning till lantmäterimyndigheterna, som dessa nämnder kunna väntas erhålla, ha möjlighet att ställa i utsikt, huru stora bidrag av olika slag som kunna påräknas från nämnda myndigheters sida.

Dessa bidrag torde emellertid i allmänhet icke vara tillräckliga för att möjliggöra för och stimulera vederbörande jordägare att ikläda sig de kostnader och olägenheter — låt vara att fördelarna överväga på längre sikt — som kunna föranledas av ett utbyte av ägolotter. Till hjälp för jordägaren bör även kunna erbjudas egnahemslån enligt därför gällande bestämmelser, eventuellt i förening med premielån för grundförbättrings- eller byggnadsarbeten och kombinerat med särskilt bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord.

Enligt kommitténs mening utgör det en förutsättning för den nödvändiga effektiviteten i jordnämndernas arbete, att dessa kunna handla självständigt och utan beroende av andra organ. Möjligheterna att åvägabringa en uppgörelse mellan olika fastighetsägare måste väsentligt ökas, om jordnämnd i samband härmed omedelbart med bindande verkan kan fastslå, huru stora lån och bidrag som komma att utgå. Kommittén anser därför beviljandet av lån och bidrag i sådana fall, varom nu är fråga, böra ankomma på de lokala jordnämnderna och sålunda icke på egnahemsnämnderna. Av de medel, som äro tillgängliga för egnahemslån, premielån och nyssnämnda bidrag, torde vissa belopp böra få disponeras av jordnämnderna. Detta bör ej hindra, att egnahemsnämnderna ombesörja utbetalningen av lånen och bidragen samt i fortsättningen taga befattning med dessa. Endast rätten att bevilja lån och bidrag förbehålles jordnämnderna. Det bör åligga dessa att hos vederbörande egnahemsnämnd göra anmälan om sina beslut härutinnan. Det kan förtjäna påpekas, att det ingalunda är något ovanligt inom statsförvaltningen, att lån beviljas av en myndighet men utbetalas och i övrigt handhaves av annan myndighet. De av jordnämnderna beviljade lånen och bidragen torde böra hållas isär från övriga, så att det framgår vilken institution som har ansvaret i de olika fallen. Givetvis måste det förutsättas, att samråd i lämplig utsträckning sker mellan jordnämnderna och egnahemsnämnderna.

Emellertid lärer det kunna inträffa, att ej heller de former av lån och bidrag, som nu senast berörts, innebära tillräckligt stöd för att vederbörande jordägare skola kunna förmås att frivilligt vilja ansluta sig till den uppgjorda planen till en förbättrad arrondering. Bland annat kan det förhålla sig så, att en äga är av större värde i säljarens än i köparens hand, trots att ägan, sett på längre sikt, hellre bör anslutas till denne senares brukningsområde. I den mån nämnda förhållande har sin grund i att å ägolotten finnas byggnader, som ej få motsvarande värde för köparen som för säljaren, kan nyss berörda bidrag till betalning av byggnader tydligen komma till användning. Även andra omständigheter kunna emellertid föreligga, som göra genomförandet av en ändrad arrondering betungande för en eller flera av vederbörande fastighetsägare.

Kommittén finner det därför önskvärt, att lokal jordnämnd har till sitt förfogande ett anslag, som kan utnyttjas för att fylla ut vad som erfordras utöver vad som kan beviljas efter de mera reguljära låne- och bidragsformerna. Det bör emellertid förutsättas, att sådant ytterligare bidrag **endast**

beviljas, när verkliga skäl föreligga för att dylik gottgörelse bör utgå, och att missbruk av ifrågavarande bidrag undvikas. Med nu angiven utgångspunkt bör jordnämnd kunna disponera över bidragsmedlen ganska fritt. Bidrag torde böra få beviljas i stort sett oberoende av vederbörande jordägares ekonomiska ställning. I detta sammanhang vill kommittén fästa uppmärksamheten på att jordägare kan avhållas från ägoutbyte med hänsyn till den skyldighet att erlägga skatt för växande skog samt lagfartsstämpel, som inträder vid bytet. Kommittén, som i ett utlåtande över kommunalskatteberedningens betänkanden bland annat berör den verkan, skogsbeskattningen kan få ur förevarande synpunkt, utgår från att i avvaktan på ändrade bestämmelser i dessa avseenden viss hänsyn vid beviljandet av här åsyftade bidrag även skall kunna tagas till om jordägare i samband med ägoutbyte betungas med utgifter av nu berörda art, vilket också bör gälla andra liknande kostnader. Någon allmängiltig regel för huru stora bidrag, som få beviljas från ifrågavarande anslag, torde knappast kunna givas. Erfordras för en fastighet större bidrag än 5 000 kronor, inberäknat premielån och nyssnämnda byggnadsbidrag, torde emellertid frågan härom böra underställas Kungl. Maj:ts prövning. Där så erfordras, bör förbehåll kunna göras om att bidrag skall återbetalas, ifall visst villkor för bidrag icke fullgöres inom angiven tid.

Möjlighet torde slutligen även böra finnas, att genomförandet av en önskvärd arrondering underlättas genom inköp av mark, som sedan kan styckas och försäljas. Där det finnes önskvärt att anlita denna väg, torde jordnämnd böra hos vederbörande egnahemsnämnd göra framställning om att denna senare nämnd, efter erforderligt medgivande från egnahemsstyrelsen, inköper ifrågasatt område för att disponeras enligt av jordnämnden upprättad plan. Det bör förutsättas, att sådan framställning vinner tillmötesgående.

Kommittén utgår från såsom självfallet, att jordnämnd i sin verksamhet tar vederbörlig hänsyn till såväl redan befintliga existensberättigade stödjordbruk som till föreliggande behov av sådana.

Beträffande kostnaderna för försöksverksamheten har kommittén anfört.

För vardera av de båda ifrågasatta nämnderna bör räknas med att ersättning åt en verkställande tjänsteman, enligt närmare bestämmande av Kungl. Maj:t, kommer att utgå med belopp, som ungefär motsvarar lön i 23:e löneklassen för civila ordinarie befattningshavare jämte arvode av 6 kronor för dag, eller i runt tal 13 000 kronor för år. Till ordförande i lokal jordnämnd torde böra utgå arvode med förslagsvis 2 400 kronor för år jämte 20 kronor för sammanträdesdag samt till av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter av nämnden — utom till verkställande tjänstemannen, om denne är ledamot — årsarvode efter 800 kronor jämte 20 kronor för sammanträdesdag. Med avseende å nu angivna arvoden bör ihågkommas, att särskilt ordföranden men även ledamöterna måste förutsättas komma att prestera betydande arbetsinsatser för sina ifrågavarande uppdrag. Sådana adjungerade ledamöter, som utses av kommunerna, torde likaledes böra tillerkännas sammanträdesarvode med nyssnämnda belopp, varemot respektive kommun bör ha att svara för den gottgörelse för deras arbete, som härutöver skäligen bör tillkomma dylik ledamot. Den sammanlagda kostnaden för års- och dagarvoden åt ordförande och ledamöter torde kunna uppskattas till i runt tal 6 000 kronor. Härutöver torde ordförande och ledamöter vid resor, även för bevistande av sammanträden, böra få åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass II C. Sådan ersättning bör vid resor även utgå till av kommunerna utsedda adjungerade ledamöter Kostnaden för här avsedda

reseersättningar, liksom för verkställande tjänstemannens resor, torde böra uppskattas till omkring 9 000 kronor för år. Slutligen torde kostnaden för maskinskrivningshjälp, eventuell lokalhyra samt övriga expenser böra beräknas till 7 000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för vardera av de båda jordnämnderna skulle enligt den nu gjorda beräkningen uppgå till ungefär 35 000 kronor, eller tillhopa för nämnderna 70 000 kronor.

I det föregående har det förutsatts, att det kan visa sig önskvärt att i lokala jordnämndens arbete inkoppla en lantmätare med distriktslantmätares befogenheter med avseende på de ärenden, som härröra från jordnämnden. Det kan synas tveksamt, om denne skall avlönas från jordnämndens avlöningsanslag eller från vederbörligt avlöningsanslag under lantmäteriväsendet. Kommittén har funnit övervägande skäl tala för sistnämnda alternativ. Enligt kommitténs mening bör sådan lantmätare, utöver sin vanliga lön, åtnjuta ett tilläggsarvode med skäligt belopp med hänsyn till det särskilt maktpåliggande arbete, som torde komma att krävas av honom. Även ifrågavarande arvode torde böra bekostas av lantmäterimedel.

Av egnahemslånemedel torde årligen 1 000 000 kronor böra av nämnderna sammanlagt få disponeras för långivning. Motsvarande siffra för premielånemedel torde böra utgöra 150 000 kronor och för bidrag till betalning för byggnader 50 000 kronor.

Det belopp, som lokal jordnämnd utöver nu angivna medel bör ha till förfogande för att underlätta genomförandet av arronderingsåtgärder, torde gemensamt för de båda nämnderna böra beräknas till 150 000 kronor. Ett särskilt anslag å detta belopp torde böra anvisas för ändamålet. Enligt jordnämndens beslut torde utbetalningar å anslaget, liksom när det gäller nysnämnda låne- och bidragsmedel, böra ombesörjas av respektive egnahemsnämnd, som även bör handhava bokföringen och redovisningen av beviljade bidrag.

Fördelningen mellan de båda jordnämnderna av här ovan avsedda belopp torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Överdirektören G. Strindlund och riksdagsmannen O. E. Sandberg ha i sitt förenämnda, vid kommitténs förslag fogade särskilda yttrande anfört i huvudsak följande.

Kommitténs förslag att åt de lokala jordnämnderna skulle från egnahemsnämnderna delegeras rätten att i vissa fall besluta om utlämnande av lån respektive bidrag från för egnahemsverksamheten anvisade medel, kan icke tillstyrkas. En uppdelning mellan olika myndigheter av förfoganderätten över egnahemsmedlen på sätt kommittén förordar synes medföra påtagliga olägenheter, icke minst med avseende å svårigheten att klart avgränsa området för respektive myndigheters befogenheter och skyldigheter. Ett bibehållande av gällande ordning, enligt vilken beslutanderätten i egnahemslåneärenden förbehålles egnahemsnämnderna, torde medföra ett både bättre och intimare samarbete myndigheterna emellan. Vägande skäl synas således tala för att jämväl å förevarande område rätten att besluta om lån och bidrag överlämnas åt vederbörande egnahemsnämnd. Med det samråd, som under alla omständigheter måste förekomma mellan jordnämnd och egnahemsnämnd torde för övrigt även i sådant fall vederbörande fastighetsägare kunna redan på ett tidigt stadium av förhandlingarna lämnas exakta uppgifter om de lån och bidrag av statsmedel, som han för åtgärdernas genomförande kan räkna.

Yttranden över norrlandskommitténs förslag.

Norrlandskommitténs förslag har i flertalet av de angivna yttrandena i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I vissa yttranden ha emellertid framställts erinringar mot olika delar av förslaget. Endast egnahemsstyrelsen har helt avstyrkt förslaget. Av innehållet i yttrandena må här i övrigt återgivas följande.

Beträffande frågan huruvida en försöksverksamhet av förevarande slag bör komma till stånd har *lantmäteristyrelsen* anfört.

Den av norrlandskommittén med framställningen avsedda försöksverksamheten finner lantmäteristyrelsen i flera avseenden betydelsefull och ägnad att i görligaste mån komma de från olika håll framförda och ofta diskuterade spörsmålen om den särskilt i Norrland rådande ägosplittringen och efter nutida förhållanden mindre önskvärda fastighetsarronderingen in på livet. Genom dylika praktiska försök lärer erfarenhet stå att vinna såväl angående de förbättringar i arronderingshänseende, som med nu gällande bestämmelser kunna ernås, som ock i fråga om de ändringar i lagstiftning m. m., som påkallas för att nå det angivna målet.

Kommittén anför att en förbättrad fastighetsarrondering många gånger skulle kunna vinnas genom utbyte av ägor mellan fastigheter eller andra liknande åtgärder. Om den ifrågasatta försöksverksamheten skall lämna åsyftat resultat, är det enligt styrelsens mening av vikt, att försöksverksamheten icke för snävt begränsas. Verksamheten torde därför böra avse att i de fall, som komma under omprövning söka nå den önskade arronderingen genom erforderlig planläggning och med anlitande av de olika möjligheter, som med nuvarande förhållanden stå till buds, samt att, där önskat resultat härigenom ej kan nås, klarlägga orsakerna därtill. Om arbetet så bedrives, synes man även av de fall, där man ej lyckas lösa de uppkomna problemen, kunna vinna erfarenhet, som kan bliva till stor nytta för ett fortsatt arbete i större sammanhang beträffande de här aktuella frågorna. Detta synes även ha varit norrlandskommitténs avsikt.

Lantmäteristyrelsen anser det därför önskvärt, att den föreslagna försöksverksamheten kommer till stånd.

Fastighetsbildningssakkunniga ha i detta hänseende yttrat.

Varken försöksverksamheten eller de åtgärder, som enligt förslagets mening därav eventuellt skulle bliva en följd, kunna väntas i synnerlig grad fördjupa kunskapen om de nuvarande fastighetsbildningsinstitutens verkningssätt eller blotta förut okända brister i deras utformning. Den praktiska erfarenheten är redan mycket rik, när det gäller de institut, som närmast äro i fråga, eller alltså ägoutbyte, avstyckning och sammanläggning. De sakkunniga vilja ock hänvisa till sina nyligen avgivna förslag till nya bestämmelser om de båda sistnämnda instituten. Och vad angår omskifte av jord som undergått laga skifte, så är väl dylikt omskifte en ytterst sällsynt företeelse, men för att denna jorddelningsform skall i nämnvärd mån komma i tillämpning, torde fordras att man först genom lagstiftning ändrar förutsättningarna härför eller åtminstone att staten erbjuder sakägarna vida större bidrag till kostnaderna än förslaget synes avse. Vidare äro de tilltänkta försöksområdena måhända ej de lämpligaste för anställande av provskiften. Vid

sådana skiften torde ock, om de skola kunna väl fylla sin funktion, förfarandet böra få i viss mån frigöras från gällande regler. Emellertid synes den av norrlandskommittén ifrågasatta verksamheten, särskilt om den med tiden utsträckes över större områden, kunna giva värdefull belysning av spörsmålet, hur långt man på vägen mot en idealisk fastighetsindelning kan komma enbart med anlitande av redan till buds stående metoder, och sålunda tjäna till skydd mot att man vid lagreformerna tillgriper strängare och kostsammare medel än vad som är nödvändigt. Särskilt beträffande frågan om expropriation eller liknande åtgärder bör denna synpunkt beaktas. Det av norrlandskommittén tilltänkta ingripandet från det allmännas sida synes i själva verket innebära föga annat än en intensifiering av en verksamhet, som redan är anbefalld i gällande instruktioner för egnahemsmyndigheterna till undanröjande av sådana hinder mot bättring av fastighetsindelningen, vilka bero mera på jordägarnas oföretagsamhet, oförstånd eller ekonomiska svårigheter än på brister i lagstiftningen. Och vill man icke av hänsyn till mer vittgående planer hejda egnahemsnämndernas nit vid utförandet av deras åligganden, synes ej heller på grund av dylika hänsyn böra dragas i betänkande att stimulera verksamheten i fråga. De förbättringar av arronderingen och särskilt de kompletteringar, sammanköp och sammanläggningar av fastigheter, som på förevarande sätt kunna ernås, skola regelmässigt, även om de ej äro tillfyllest, utgöra steg i rätt riktning och underlätta den slutliga lösningen av problemen. Såsom norrlandskommittén framhållit, bör ock beaktas att det troligen måste dröja länge, innan den nya lagstiftning, som kan emotses, hunnit få omfattande verkningar.

På grund av vad sålunda anförts och då de sakkunniga dela norrlandskommitténs mening, att det kan förutsättas att man utan oskäligt stora uppoffringar kan genom sådan upplysning, subvention och jordförmedling, som egnahemsmyndigheterna skola bedriva, årligen utvinna avsevärt mera än hittills varit vanligt, få de sakkunniga tillstyrka en försöksverksamhet av ungefärligen den beskaffenhet, kommittén föreslagit.

1942 års jordbrukskommitté har anfört i huvudsak följande.

I kravet på rationell jordbruksdrift ligger bl. a., att vissa fordringar måste uppställas beträffande brukningsdelarnas storlek och arronderingen av deras ägor. Jordbrukskommittén anser det för det svenska jordbrukets framtid vara av största vikt att fastighetsbildningen blir sådan, att brukningsdelarna i största utsträckning uppfylla dessa fordringar. I detta hänseende lämna emellertid förhållandena för närvarande mycket övrigt att önska. Endast genom åtgärder, avseende en förbättring av de nu bestående fastigheternas arrondering, torde man dock i regel ej, vare sig i Norrland eller i övriga delar av landet, kunna inom större sammanhängande områden fullständigt avhjälpa de brister, som nu föreligga i fråga om jordbruksfastigheternas beskaffenhet.

Såvitt av norrlandskommitténs förslag kan utläsas synes avsikten vara, att de lokala jordnämnderna i princip skola begränsa sig till rena arronderingsfrågor och alltså taga befattning med frågor om anskaffande eller avskiljande av jord endast i den mån så behöves för att få till stånd en lämplig arrondering av de bestående brukningsdelarna.

Enligt jordbrukskommitténs uppfattning kunna några mera bestående arbetsresultat knappast, annat än möjligen för vissa begränsade områden, där fastigheterna redan nu genomgående ha lämplig storlek, väntas av den av norrlandskommittén föreslagna försöksverksamheten, vare sig denna begränsas till rena arronderingsfrågor eller gives en vidare omfattning. En verksamhet, huvudsakligen inriktad på att få till stånd en bättre arrondering av

de nu bestående brukningsdelarna, löser sålunda, även om den i och för sig skulle bli framgångsrik, i stort sett endast en del av rationaliseringsproblemen, och man måste räkna med att även efter avslutandet av denna arronderingsverksamhet en ytterligare rationalisering av åtminstone större delen av brukningsdelarna inom försöksområdena kommer att bliva nödvändig. Denna ytterligare rationalisering kommer då att gå ut på att genom sammanläggningar, i vissa fall kombinerade med delningar, av nu bestående fastigheter skapa sådana brukningsdelar, som även ur storlekssynpunkt äro lämpade för en rationell jordbruksdrift. Nya lantmäteriförrättningar bliva härvid nödvändiga. Härtill kommer, att en viss arronderingsåtgärd, som framstår som lämplig, om man tager hänsyn enbart till den nuvarande fastighetsindelningen, kan framstå i en annan dager, om man även tager i beaktande önskemålet att få till stånd ur storlekssynpunkt lämpliga brukningsdelar.

Värdet av försöksverksamheten skulle väl emellertid enligt norrlandskommitténs mening väsentligen ligga ej blott i de arbetsresultat, som kunna uppvisas från försöksområdena, utan även och kanske mer i de erfarenheter, som kunna vinnas genom försöksverksamheten. Enligt jordbrukskommitténs uppfattning är det av skäl som framgå av det föregående dock tvivelaktigt, om några större positiva erfarenheter kunna komma att vinnas. Man måste nämligen, även om resultatet i Norrland skulle bliva mera gynnsamt än här antagits, räkna med att de organ, som skola genomföra den hela landet omfattande rationaliseringen, måste få helt andra medel till sitt förfogande än dem, som skulle komma att stå de lokala jordnämnderna till buds.

Trots de nu anförda betänkligheterna vill jordbrukskommittén dock, då det kan vara av visst värde för den fortsatta diskussionen att få konstaterat i vad mån resultat kan nås på frivillig väg och då även eljest vissa erfarenheter för det fortsatta rationaliseringsarbetet torde kunna vinnas under en dylik försöksverksamhet, för sin del icke motsätta sig igångsättandet av en försöksverksamhet av det slag, som angives i norrlandskommitténs förslag.

T. f. distriktslantmätarna Magnusson och *Linders* ha i sitt yttrande gjort gällande, att det måste anses vara förenat med olägenheter att söka lösa ett sådant fastighetstekniskt detaljproblem som arronderingsfrågan utan att samtidigt taga upp till behandling andra väsentliga frågor såsom fastigheternas storlek och utrustning med tekniska anordningar samt bebyggelsens lokalisering. De ha vidare anfört.

Man måste räkna med att den föreslagna försöksverksamheten i praktiken nödgas taga ställning till de fastighetstekniska frågorna överhuvud taget. Detta kommer att kräva att ägoutbytena systematiskt planläggas efter en inventering av bestående fastighetsförhållanden. Improviserade åtgärder ägnade att medföra förbättring för närmast berörda parter men hinderliga för en by i dess helhet få ej komma till utförande. För att förebygga detta måste i regel varje företag föregås av en inventering av ett helt byområde. Man får av denna inventering besked om svårighetsgraden av de problem som komma att möta och vidare besked om huruvida byns fastighetsförhållanden och betingelser äro sådana att man kan förvänta att på avsedda frivilliga vägar nå resultat som rimligen motsvara kostnaderna. På grund av inventeringen måste i första hand klarläggas de allmänna riktlinjer vartåt en sanering av byns fastighetsförhållanden bör syfta. Först därefter kan man framkomma med praktiska förslag för genomförande av önskvärda ägoutbyten. Ju fylligare utredningen göres och ju klarare förhållandena — även i de större sammanhangen — kunna framläggas för jordägarna desto större möjligheter finnas att få förtroende och övertyga vederbörande om gagnet

med åtgärderna. Ägoutbytena måste kunna framläggas på sådant sätt att byamännen i gemen komma till insikt om att här uträttas något av varaktigt värde. Det duger ej att stanna inför halvmesyrer som skapa den uppfattningen att byns väsentliga problem ändock lämnas obeaktade. Detta skulle med säkerhet mycket snart leda till slappnat intresse och vanrykte för verksamheten.

Under framhållande av att åstadkommandet av en bättre arrondering av fastigheter endast utgjorde en del av ett större problemkomplex, nämligen frågan huru jordbruk i olika landsdelar böra vara beskaffade i avseende å storlek och ägosammansättning m. m. för att jordbruket skall kunna bedrivas rationellt, har *egnahemsstyrelsen* avstyrkt kommitténs förslag. Styrelsen har därvid anfört bland annat följande.

Det större problemkomplex, som här antytts, är för närvarande föremål för utredningar av 1942 års jordbrukskommitté och fastighetsbildningssakkunniga. Enligt vad egnahemsstyrelsen har sig bekant har jordbrukskommittén för avsikt att redan under första halvåret 1945 framlägga vissa förslag i detta ämne. Därvid torde bl. a. komma att behandlas frågan om eftersträvansvärda typer av brukningsdelar ävensom dryftas vilka medel, som för omvandlingen av jordbruk till lämplig storlek och arrondering böra stå till buds.

Genomförandet av en sådan omvandling av beståndet av brukningsdelar, att dessa i stort sett erhålla ändamålsenlig storlek och arrondering, är givetvis en fråga som bör ses på lång sikt. I betraktande härav och då som nämnts särskilda sakkunniga för närvarande äro sysselsatta med utredningar, vilkas resultat kunna antagas komma att giva vägledning beträffande målsättningen på ifrågavarande område liksom ock beträffande lämpliga medel för det anvisade målets uppnående, synes det egnahemsstyrelsen icke motiverat att nu igångsätta sådan intensifierad, genom nya statliga organ bedriven verksamhet för byte och köp av ägor som av norrlandskommittén föreslagits.

Rörande omfattningen av den ifrågasatta försöksverksamheten har *lantmäteristyrelsen* yttrat, att de skäl kommittén anfört för bestämmandet av försöksverksamhetens omfattning på sätt föreslagits, syntes i allt bärande. Såvitt styrelsens erfarenhet gåve vid handen, funnes intet att erinra mot att de båda försöksområdena förlades i huvudsaklig överensstämmelse med vad i framställningen angivits.

Statskontoret har ifrågasatt, om icke verksamheten borde kunna begränsas till att omfatta allenast ett försöksområde. Först sedan närmare erfarenheter vunnits rörande utsikterna för ett genomförande av det av norrlandskommittén förordade utbytesförfarandet av skiften mellan olika fastighetsägare, borde övervägas om verksamheten skulle ytterligare utsträckas.

T. f. distriktslantmätarna Magnusson och *Linders* ha ansett skäl föreligga att koncentrera försöksverksamheten och att innan erfarenheter vunnits ej låta den omfatta så stora områden som norrlandskommitténs förslag syntes avse. Därest den planerade fastighetsinventeringen inom vissa delar av Piteå och Älvsby socknar fullföljdes, komme att föreligga en utredning lämplig till underlag för försöksåtgärder med ägoutbyten.

I fråga om försöksverksamhetens organisation har *lantbruksstyrelsen* yttrat.

Styrelsen har intet att erinra mot inrättandet av särskilda organ för försöksverksamheten eller mot de beräknade kostnaderna härför. Även om anledning icke förefinnes att direkt inkoppla egnahemsorganisationen på ifrågavarande försöksverksamhet, synas likväl praktiska skäl tala för ett vittgående samarbete mellan de lokala jordnämnderna och egnahemsnämnderna. Angeläget torde även vara att erfaren juridisk expertis knytes till jordnämnderna. Styrelsen anser sig i detta sammanhang böra framhålla angelägenheten av att jordnämnd gives blott provisorisk karaktär så att dess tillämnade verksamhet mera obehindrat kan inordnas i eventuella lokala verkställighetsorgan för jordbrukets allmänna rationalisering.

Lantmäteristyrelsen har beträffande organisationen av verksamheten anfört.

Styrelsen anser i likhet med kommittén, att det är av stor vikt att den närmaste ledningen av verksamheten besitter tillräcklig lokalkännedom, och att verksamheten därför icke lämpligen bör handhavas centralt från Stockholm. Ej heller synes kunna räknas med att förlägga ledningen till någon av de redan befintliga lokalförvaltningar, som på ena eller andra sättet ha att syssla med fastighetsförhållandena men för vilka i allt fall den ifrågasatta försöksverksamheten skulle medföra såväl ett organisatoriskt utbyggande av som en utökning av befattningshavarna å vederbörande förvaltning. Då härtill kommer att ifrågavarande undersökningsverksamhet måste bliva av provisorisk natur, är styrelsen fullt ense med kommittén därom, att för ändamålet bör tillskapas särskilda organ, ett — lämpligen benämnt lokala jordnämnden — för vartdera av de båda ifrågasatta länsområdena.

Jämväl den föreslagna sammansättningen av jordnämnden synes ändamålsenlig. Enligt lantmäteristyrelsens mening bör i nämden ingå en representant för lantmäteriet, en för egnahemsväsendet samt ytterligare en ledamot, och böra givetvis ledamöterna så utväljas, att såväl lokalkännedom och intresse för jordpolitiska spörsmål som sakkunskap icke blott på jordbrukets utan jämväl på skogsbrukets område bliva tillfinnandes inom nämnden.

Det ligger i sakens natur, att den lokala jordnämnden även med det begränsade antal ledamöter, som sålunda antytts, icke kan förutsättas själv få tillfälle att verkställa mera ingående utredningar och undersökningar på ort och ställe eller att för varje fall hålla sammanträden och överläggningar med jordägarna, utan synas, såsom kommittén föreslagit, dessa tids- och arbetskrävande åtgärder böra uppdragas åt särskild person. Denne måste härvid företaga de erforderliga utredningarna och undersökningarna, hålla sammanträden och överläggningar med berörda jordägare samt framlägga förslag till de åtgärder — lantmäteriförrättningar av olika slag, sammanläggningar, åtgärder beträffande vägar och byggnader, köp eller byte av fast egendom, ordnande av inteckningsförhållanden m. m. — som erfordras för att på bästa sätt lösa de uppkomna problemen. Han måste därför vara väl insatt såväl i fastighetsbildnings- och övriga lantmäterispörsmål som i jord- och skogsbruksekonomiska frågor med vad därmed sammanhänger. Och därtill, men ej minst, måste han besitta god erfarenhet i att underhandla med jordägare och att sammanjämka framkomna olika meningar och önskemål.

Då de arronderingsplaner och förslag, som denne tjänsteman har att uppgöra och förelägga jordnämnden, måste förutsättas vara relativt noggrant och i detalj utarbetade med uppgift å de lantmäteri- och rättsliga åtgärder i övrigt, som för ändamålet tarvas, måste han i allmänhet redan vid under-

handlingarna med jordägarna kunna bedöma och för dem klarlägga dessa åtgärder och de möjligheter härvidlag, som stå till buds för ett genomförande av ifrågasatta ändringar i gällande fastighetsindelning och arrondering. I sammanhang med dessa underhandlingar måste han verkställa ingående inventering av bestående fastighets- och näringsekonomiska förhållanden icke blott för det enstaka fallet utan i regel för större områden, ofta nog för en hel by eller annat för reglering i dess helhet lämpat område, upprätta översiktskartor, företaga undersökningar i lantmäterikontorets och domsagornas arkiv m. m. Det torde därför utan tvivel vara kravet på lantmäterisakkunskap hos tjänstemannen, som i första hand måste vara fyllt. Även om rent ekonomiska frågor av olika slag samt statsbidrags- och lånemöjligheter givetvis kunna vara av nog så stor betydelse för träffande av en överenskommelse och genomförande av ett arronderingsförslag, synas de i allt fall kunna antagas vara förhållandevis mindre svåra att komma till rätta med, men det ligger i sakens natur att tjänstemannen jämväl härutinnan — även om anlitandet av speciella sakkunniga i en del fall givetvis måste förutsättas — skall besitta kunnighet och omdöme och icke får stå främmande för de spörsmål, som kunna uppkomma.

I anslutning till vad sålunda sagts håller styrelsen före, att till verkställande tjänsteman bör utväljas någon erfaren och särskilt dugande och kvalificerad lantmätare. Då tjänstemannen inför nämnden bör föredraga de av honom upprättade arronderingsplanerna, liksom sedan nämnden beslutat, utarbeta de slutgiltiga planerna, finnas onekligen skäl för att han skulle givas ställning såsom ledamot i nämnden, men håller styrelsen dock före att detta nödvändigtvis icke är av behovet påkallat.

Kommitténs förslag om adjungerade ledamöter lärer vara ägnat att tillföra nämnden bästa möjliga kännedom om fastighetsförhållandena i respektive kommuner och främja dess samarbete med jordägarna.

Såsom kommittén framhåller, är det givetvis nödvändigt att lantmäteriorganisationens behandling av de av nämnden handlagda ärendena kan äga rum utan uppskov, och av största vikt är likaledes att den förefintliga lokalkännedomen om fastighetsförhållandena i respektive orter härvid tillvaratages och utnyttjas. Denna speciella sakkunskap företrädes framför allt av distriktslantmätaren i orten. Det skulle därför vara till fördel, att de av jordnämndens verksamhet föranledda förrättningarna i vanlig ordning uppdroges åt vederbörande distriktslantmätare. Å andra sidan bleve härigenom förrättningarna onekligen beroende av arbetsförhållandena å respektive lantmäteridistrikt, och kunde fall av fördröjande i handläggningen befaras. Till en början och innan den lokala jordnämnden kommit i fullt arbete, lärer man dock kunna räkna med att förrättningsverksamheten icke kommer att bliva av större omfattning, än att den kan handhavas av vederbörande distriktslantmätare. Denna möjlighet lärer emellertid knappast kunna förväntas komma att föreligga, sedan jordnämndens verksamhet erhållit därmed avsedd omfattning, utan torde då, såsom kommittén antytt, särskild lantmätare böra förordnas att — utan att tillhöra nämnden — handlägga de förrättningar, som av nämnden komma att påfordras.

Skogsstyrelsen har anfört.

Styrelsen har visserligen funnit det i någon mån tveksamt, huruvida icke egnahemsnämnderna efter viss personalförstärkning skulle ha kunnat åläggas ifrågavarande uppgift. Då kostnaderna för de föreslagna särskilda jordnämnderna icke torde komma att bliva nämnvärt större än merkostnaderna för förstärkta egnahemsnämnder och med hänsyn till att vissa fördelar i effek-

tivitetshänseende torde vara förknippade med en särskild organisation, som får denna verksamhet till enda uppgift, vill styrelsen dock tillstyrka kommitténs förslag även i detta avseende.

Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ifrågasatt, om i jordnämnderna skulle behöva ingå ytterligare lekmän utöver de representanter för vederbörande kommun, som norrlandskommittén föreslagit. Enligt utskottets mening syntes däremot angeläget, att såväl juridisk som lantmäteriteknisk sakkunskap bleve företrädd i nämnderna.

T. f. distriktslantmätarna Magnusson och *Linders* ha i fråga om sammansättningen av det ifrågasatta verkställighetsorganet anfört.

Verkställighetsorganet bör inom sig äga eller med sig förena erforderlig sakkunskap. Dess sammansättning och uppläggningen av dess verksamhet måste bliva sådan att det får intim kontakt med jordägarna och deras fulla förtroende. Att organet äger grundlig kännedom om de speciella lokala förhållandena måste vara en av de viktigaste förutsättningarna för verksamheten. Det grundläggande inventerings- och utredningsarbetet bör ledas av samma person som sedan utarbetar förslag och sammanträder med jordägarna. Att basera organet för verksamheten i huvudsak direkt på en motsvarighet till förrättningsmännen vid laga skifte med särskilt tillkallade sakkunniga synes organisatoriskt vara en praktisk anordning. Av gammalt handläggas landsbygdens jorddelningsförrättningar av lantmätare och gode män och särskilt i Norrland, där minnet av de stora laga skiftena ännu är aktuellt ute i byarna, bör man räkna med att en direkt anknytning till denna skiftestradition skulle komma att utgöra ett gott stöd för verksamheten.

Egnahemsstyrelsen har föreslagit att, därest försöksverksamheten skulle genomföras, densamma måtte anförtros åt egnahemsorganen. Styrelsen har härom anfört.

Vad norrlandskommittén andragit till stöd för förslaget att för verksamhetens handhavande skulle inrättas särskilda statliga nämnder finner styrelsen icke bärande. Enligt styrelsens uppfattning bör såvitt möjligt undvikas att för ändamålet tillskapas nya organ, för vilka det måste taga åtskillig tid innan de kunna förvärva den förtrogenhet med verksamhet av ifrågavarande slag och den ingående kännedom om de lokala förhållandena, som utgör en förutsättning för att verksamheten skall giva resultat. Styrelsen har den uppfattningen, att de styrelsen underställda egnahemsnämnderna äro bäst skickade att omhänderhava försöksverksamheten. De av norrlandskommittén anförda argumenten mot att egnahemsnämnderna skulle utses till dylika verkställande organ synas icke välgrundade. Väl må det vara riktigt, att egnahemsnämndernas arbetsbörda i regel i förhållande till deras tillgång på arbetskrafter är för stor för att nämnderna skulle kunna i önskvärd omfattning ägna tid åt fastighetsindelningsfrågorna, men på grund härav vore det felaktigt att tro, att ingenting skulle uträttas av egnahemsorganisationen på förevarande område och än mer att intresse för dylika frågor skulle saknas. Tvärtom är förhållandet det, att egnahemsorganisationen numera betraktar det som en av sina viktigaste uppgifter att medverka till åstadkommandet av en mera ändamålsenlig fastighetsindelning. Härvid beaktas i lika hög grad att brukningsdelarna få en ändamålsenlig arrondering som att de bliva av tillräcklig storlek och få lämpligast möjliga ägosammansättning. Erinras må att enligt kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten egnahemsorganisationen skall för tillgodoseende av mind-

re bemedlade och obemedlade personers efterfrågan på familjejordbruk, stödjordbruk och tillskottsjord för utvidgning av ofullständiga jordbruk handhava erforderlig jordförmedling ävensom för nyssnämnda ändamål genom köp anskaffa jord. Särskilt den verksamhet som bedrives för att komplettera ofullständiga jordbruk med tillskottsjord och i samband därmed eller eljest åstadkomma lämplig arrondering är av betydande omfattning, ej minst i Norrland.

Av det nu anförda torde framgå, att egnahemsorganisationens arbete å fastighetsbildningens område står på samma linje som den av norrlandskommittén nu föreslagna försöksverksamheten för åstadkommande av en bättre fastighetsarrondering i Norrland. Det torde kunna sägas, att sistnämnda verksamhet i realiteten ej innebär annat än en intensifiering inom vissa lokala områden av sådan verksamhet, som redan bedrives eller understödjes av egnahemsorganen. Vid sådant förhållande synes det föga välbetänkt att icke för ifrågavarande försöksverksamhet utnyttja den erfarenhet på hithörande områden och den kännedom om de lokala förhållandena, som obestridligen förefinnes inom egnahemsorganen. Sedan norrlandskommittén som det viktigaste skälet mot att lägga verksamheten å egnahemsnämnderna konstaterat, att dessas arbetsuppgifter finge anses alltför omfattande, synes det ha bort ligga närmast till hands att undersöka huruvida icke detta förhållande skulle kunna motvägas genom en lämplig förstärkning av de berörda egnahemsnämnderna. Enligt egnahemsstyrelsens uppfattning låter sig en sådan utbyggnad av egnahemsnämnderna mycket väl göra. I första hand synes det därvid bliva påkallat att tillföra egnahemsnämnden en representant för lantmäteriorganisationen. Vidare bör till nämnden knytas en verkställande tjänsteman, för vilken det lärer bliva av den största betydelse att stå i så nära kontakt med nämndens direktör och tjänstemän, att han vid planläggandet och fullföljandet av sin uppgift kan omedelbart och otvunget rådföra sig med och draga nytta av dessas sakkunskap i fråga om fastighetsförhållandena m. m. inom området i fråga. Även en sådan anordning torde kunna tänkas, att egnahemsdirektören avdelas för ledandet av nu avhandlade försöksverksamhet och egnahemsstyrelsen beredes möjlighet att under tiden på annat sätt ordna med fullgörandet av direktörens ordinarie arbetsuppgifter. Norrlandskommittén har föreslagit att såsom adjungerad ledamot borde i de ifrågasatta jordnämnderna ingå en av respektive kommun utsedd representant med god kännedom om fastighetsförhållandena inom kommunen. En sådan anordning finner egnahemsstyrelsen i och för sig lämplig och torde även böra komma i fråga, därest verksamheten anförtros egnahemsorganisationen.

Även *fastighetsbildningssakkunniga* ha uttalat sig för att försöksverksamhetens handhavande borde anförtros åt egnahemsorganen. De sakkunniga ha härutinnan anfört.

Det är här dock fråga huvudsakligen om egnahemsmyndigheternas vanliga uppgifter och, som även kommittén medger, böra dessa myndigheter i varje fall bibehålla viss befattning med ärendena. Å andra sidan är ju klart att själva kärnan i förslaget om intensifiering av verksamheten ligger i tanken å en särskild organisation. Men synpunkterna torde kunna förlikas genom att egnahemsnämnden, när det gäller upprättandet av planer, drivande av underhandlingar, förmedling av köp o. d., bedriver arbetet genom ett utskott av nämnden, vilket å andra sidan förstärkes med dels en av lantmäteristyrelsen förordnad lantmätare, vilken kan ägna sin tid uteslutande åt ifrågavarande uppgifter, dels ock fler eller färre med ortens förhållanden väl förtrogna, i

jord- och skogsbruk kunniga personer samt en eller flera adjungerade, av vederbörande kommun utsedda ledamöter.

Beträffande de bidrag och lån av allmänna medel, som enligt förslaget skulle vara erforderliga för verksamhetens genomförande, har *egnahemsstyrelsen* anfört.

Egnahemsstyrelsen kan i stort sett ansluta sig till vad norrlandskommittén föreslagit i fråga om statligt understöd i olika former för att uppmuntra till igångsättandet av ägoutbyten m. m. och för att göra genomförandet av dylika åtgärder i mindre mån betungande för de berörda sakägarna. Då emellertid här är fråga om allenast en provverksamhet, som det är av vikt att den erhåller tillräcklig anslutning för att i nöjaktig grad bliva vägledande, vill styrelsen föreslå, att sakägarna måtte befrias från de uppkommande lantmäterikostnaderna och dessa kostnader helt få bestridas av till lantmäteriorganisationens förfogande ställda medel.

Lantmäteristyrelsen har i detta hänseende yttrat.

I likhet med kommittén är lantmäteristyrelsen fullt på det klara med att för ernående av bästa möjliga resultat av den ifrågasatta försöksverksamheten särskilda anordningar måste träffas, avseende ett underlättande i ekonomiskt hänseende av genomförandet av uppkommande arronderingsförslag. Förutom vad kommittén härvidlag föreslagit — frånsett de utom lantmäteristyrelsens bedömande fallande frågorna om utökade möjligheter till egnahems- och andra dylika lån och bidrag — lärer, enligt styrelsens mening, jordägarna böra helt befrias från de kostnader, som erforderliga lantmäteriförrättningar och åtgärder komma att medföra, och alltså staten böra vidkännas uppoffringar utöver dem, som staten redan nu åtagit sig för understöd vid lantmäteriförrättningar i allmänhet. Detta torde vara så mycket mera berättigat, som den på frivilliga överenskommelser mellan vederbörande jordägare baserade verksamheten visserligen för dem avses åstadkomma en lämpligare fastighetsanordning, men till huvudsyfte likväl har att vinna erfarenhet i fråga om de möjligheter, som föreligga eller anses böra åstadkommas för åvägabringande av en önskvärd förbättring av fastigheternas i allmänhet arrondering. Därtill kommer att den påtalade ägosplittringen och efter nutida förhållanden ofta mindre lämpliga fastighetsarronderingen åstadkommits eller i allt fall möjliggjorts av vid olika tider gällande lagstiftning, varför det allmänna icke helt kan fritagas från ett visst ansvar för nu rådande förhållanden. Jämväl för de utredningar, som av olika sakkunniga bedrivas i fråga om jordbruket och fastighetsbildningen i riket, torde väl de erfarenheter, som av ifrågavarande försöksverksamhet stå att vinna, kunna bliva av betydelse, icke minst vid det pågående arbetet rörande revision av lagstiftningen inom skiftes- och lantmäteriväsendets område.

Lantmäteristyrelsen finner sig alltså böra såsom sin mening framlägga, att de lantmätare, som i och för ifrågavarande verksamhet komma att förordnas, böra helt statsavlönas, liksom ock att kostnaderna till skiftesgodemän, i den mån sådana komma att biträda vid förrättningar, böra gäldas av allmänna medel.

Fastighetsbildningssakkunniga ha uttalat följande.

Om den verksamhet, som skulle bedrivas inom försöksområdena, ej skall göra provet missvisande, synas andra ekonomiska förmåner icke böra erbjudas de enskilda än vad man är beredd att tilldela dem i den fortsatta verksamhet, vartill försöken kunna giva anledning. Såväl med hänsyn här-

till som i betraktande av att jordägarna inom försöksområdena icke böra särskilt gynnas på andras bekostnad, kunna de sakkunniga icke tillstyrka förslaget att reservera betydande delar av egnahemslånemedlen för försöksverksamheten. Särskilt om, såsom enligt förslaget, annat lokalt organ än egnahemsnämnden skulle äga förfoga över de sålunda reserverade medlen, skulle systemet lätt föranleda en exceptionellt liberal tolkning av villkoren för subventionen. Lån och bidrag synas böra utgå endast enligt allmänna regler. Det sagda innebär emellertid icke att de sakkunniga taga avstånd från förslaget att man i samband med försöksverksamheten förstärker anslagen med ett nytt för att möjliggöra att jordägare, oberoende av sin ekonomiska ställning, må kunna erhålla ersättning för vad han för det allmänna bästa uppoffrar av sina enskilda intressen. Anslås medel härför, torde deras användning böra noggrannare än förslaget avser regleras på förhand för att icke jordägarna skola frestas att betinga sig oskäliga förmåner och att icke oginhet skall premieras. Att låta frågan om begränsning av den lokala myndighetens frihet att besluta om medelsanvändningen bero på hur stora belopp, som skulle utgå till en och samma fastighetsenhet, synes mindre rationellt, och detta icke blott om man med fastighet förstår registerfastighet.

Statskontoret har funnit sig icke kunna tillstyrka, att jordnämnd skulle äga förfoga över särskilda medel, avsedda att tagas i anspråk för att fylla ut vad som skulle erfordras utöver de belopp som kunde beviljas enligt de mera reguljära låne- och bidragsformerna. Enligt ämbetsverkets mening borde ett underlättande av de ifrågasatta arronderingsåtgärderna ske allenast inom ramen för redan befintliga låne- och bidragsmöjligheter.

Statskontoret, lantmäteristyrelsen, riksräkenskapsverket och *egnahemsstyrelsen* ha avstyrkt den av norrlandskommittén föreslagna befogenheten för jordnämnderna att bevilja egnahemslån m. m. Mot skogsstyrelsens beslut att tillstyrka förslaget i denna del har *överdirektören G. Strindlund* anmält avvikande mening och yrkat att styrelsen bort uttala sig för de av honom och riksdagsmannen O. E. Sandberg inom kommittén framförda synpunkterna på organiserandet av låne- och bidragsgivningen. *Riksräkenskapsverket* har i detta hänseende anfört följande.

Därest det icke kan anses nödvändigt för ett effektivt genomförande av jordnämndernas planerade arbetsuppgifter, bör man enligt riksräkenskapsverkets mening icke införa en sådan ordning att beviljandet av lån och bidrag, anvisade för egnahemsverksamheten, till någon del utbrytes från egnahemsorganens behörighetsområde. Likformigheten vid beviljandet av dylika lån och bidrag tillgodoses givetvis bäst, om de utdelas av ett och samma slags organ. I varje fall måste det anses önskvärt, att de inom en viss egnahemsnämnds arbetsområde utdelas efter enhetliga principer. Överhuvud taget är det föga tilltalande att ett organ beviljar lån och bidrag av statsmedel, under det att ett annat handhar förvaltningen av för ändamålet anvisade medel och ombesörjer redovisningen. Som norrlandskommittén påpekat är ett sådant förhållande visserligen icke okänt inom statsförvaltningen, men det bör också framhållas, att erfarenheten givit vid handen, att det ur redovisnings- och kontrollsynpunkt icke är föredömligt. I fråga om statlig stödverksamhet åt modernäringen råder för övrigt redan nu en betänklig splittring i avseende på rätten för olika offentliga organ att bevilja lån och bidrag av statsmedel. Riksräkenskapsverket saknar icke förståelse för de synpunkter, som kunna ha föranlett kommittén att förorda den i berörda av-

seende föreslagna anordningen, men ämbetsverket måste icke desto mindre konstatera, att ur de synpunkter verket har att företräda vore en lösning i enlighet med det av kommittéledamöterna Strindlund och Sandberg avgivna särskilda yttrandet vida att föredraga.

I fråga om kostnaderna för försöksverksamheten har *statskontoret* uttalat dels att storleken av arvodet till jordnämndens verkställande tjänsteman givetvis borde bliva beroende av den löneställning och kompetens vederbörande eljest innehade, dels ock att ersättningarna till ordförande och av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter i nämnden icke syntes böra utmätas efter så förmånliga grunder som norrlandskommittén föreslagit. Enligt ämbetsverkets mening talade övervägande skäl för att ordföranden och ledamöterna i detta hänseende likställdes med ordförande, respektive ledamöter i egnahemsnämnd. Ordförande i jordnämnd skulle därvid komma att uppbära ett årligt arvode av 800 kronor samt ytterligare 20 kronor för sammanträdesdag, medan ledamot i nämnden skulle äga utfå ersättning för sammanträdesdag med likaledes 20 kronor. Något särskilt arvode till ledamot i jordnämnd skulle således icke komma att utgå.

Allmänna lönenämnden har i sitt yttrande anfört.

På den verkställande tjänstemannen vid de lokala jordnämnderna synas stora krav i olika hänseenden komma att ställas, bland annat med avseende å ingående sakkunskap i fastighetsbildningsfrågor samt förhandlingsförmåga. Med hänsyn härtill bör den ersättning, som skall tillkomma den verkställande tjänstemannen, enligt lönenämndens förmenande tillmätas relativt högt. Ersättningsbeloppets lämpliga storlek är emellertid svår att bedöma, bland annat med hänsyn till att frågan om dyrortsplaceringen för närvarande är oviss. Dock synes ersättningen böra utmätas i form av ett enhetligt arvode i ett för allt och icke, på sätt i ärendet förutsatts, i form av arvode jämte ett belopp av 6 kronor för dag, motsvarande kommittéarvode. Med beaktande av att det här är fråga om en försöksanordning samt av att möjlighet bör föreligga att förvärva en väl kvalificerad person till befattning såsom verkställande tjänsteman hos lokal jordnämnd anser lönenämnden, att man bör räkna med att arvodet kan behöva bestämmas till ett så pass högt belopp som 1 200 kronor för månad, motsvarande 14 400 kronor för år.

Inom de lokala jordnämnderna kan komma att uppstå behov av speciell juridisk sakkunskap. Det synes således icke uteslutet, att framdeles fråga uppkommer om särskild medelsanvisning härför.

Det fasta arvodet till ordförande i lokal jordnämnd, vilket föreslagits till 2 400 kronor för år, synes väl högt. Lönenämnden ifrågasätter, om icke ett belopp av 1 200 kronor för år kan anses tillfyllest. Årsarvodet till ledamot av jordnämnd synes böra utgå med 600 kronor.

Lantmäteristyrelsen har förklarat sig i stort sett intet ha att erinra mot de av norrlandskommittén förslagsvis beräknade kostnaderna. Med hänsyn till den utformning av göromålen för den verkställande tjänstemannen, som styrelsen föreslagit, och det maktpåliggande och krävande samt synnerligen ansvarsfulla arbete, som därigenom komme att åvila denne, har styrelsen emellertid funnit att han borde erhålla något bättre löneställning än kommittén räknat med. Ersättningsbeloppet syntes böra motsvara lägst lön efter 26:e löneklassen enligt civila avlöningsreglementet eller, med ett föreslaget arvode

av 6 kronor för dag, sammanlagt närmast 14 500 kronor för år räknat. Beträffande kostnaderna för försöksverksamheten har lantmäteristyrelsen i övrigt anfört.

Därest jordägarna vid förekommande, av den lokala jordnämnden påkallade lantmäteriförrättningar såsom styrelsen föreslagit helt befrias från kostnaderna till förrättningsmännen, komma samma kostnader att åvila statsverket. Under sådana förhållanden skulle — förutom den till förrättningslantmätaren utgående statsavlöningen jämte dyrtidstillägg — av allmänna medel gäldas den efter taxa utgående ersättningen för utfört arbete ävensom det särskilda tilläggsarvode, som kommittén på anförda skäl funnit böra av honom få åtnjutas. I förbigående må härvid erinras om, att några medel för sådant tilläggsarvode icke, såsom kommittén synes förutsätta, finnas för lantmäteriet tillgängliga. Det torde få förutsättas att, sedan upprättandet av arronderingsplaner och den lokala jordnämndens försöksverksamhet i övrigt kommit i gång, denne lantmätare kommer att bliva fullt sysselsatt vid lantmäteriförrättningar och andra med verksamheten sammanhängande arbeten åt jordnämnden, varför han måste vara befriad från annan tjänstgöring. Lantmäteristyrelsen håller därför före, att den ersättning efter taxa, som han eljest skulle ha att åtnjuta för utförda arbeten, i förevarande fall utbytes mot ett fast, efter år beräknat arvode, varvid då jämväl bör inräknas det av kommittén förordade särskilda tilläggsarvodet. Enahanda anordning har, såsom känt, träffats beträffande vissa laga skiften inom Ore m. fl. socknar i Kopparbergs län, som helt bekostas av allmänna medel och vid vilka Kungl. Maj:t utfärdat särskilda organisations- och avlöningsbestämmelser för den därmed sysselsatta lantmäteripersonalen. Därvid har sålunda bl. a. bestämts att förrättningsmannen, som har att uteslutande ägna sig åt ifrågavarande skiftesverksamhet och, med visst angivet undantag, icke äger att handlägga andra till tjänsten hörande göromål, i stället för den efter taxa utgående ersättningen skall av statsmedel åtnjuta i ersättning för år räknat 6 000 kronor — av särskild anledning numera höjd till 7 000 kronor —, varjämte till hos honom anställda tjänstebiträden skola utgå närmare angivna arvoden. Lantmäteristyrelsen finner dessa bestämmelser kunna i tillämpliga delar läggas till grund för beräknande av de ersättningar, varom här är fråga, och anser i anslutning därtill att till förrättningslantmätaren, som bibehålles vid honom tillkommande statsavlöning inberäknat dyrtidstillägg och tillskott till sådant tillägg, skäligen bör av statsmedel utgå ett arvode av 6 000 kronor för år räknat, vilket arvode bör utgå av jordnämndens avlöningsanslag redan av ovan antydd anledning, att några medel därtill icke finnas för lantmäteriväsendet anslagna. Mot att avlöningen i övrigt stannar å vederbörligt anslag under lantmäteriet har styrelsen intet att erinra. Jämväl beträffande tjänstebiträden hos förrättningslantmätaren, där sådana skulle finnas böra anställas, lärer ovannämnda bestämmelser rörande vissa skiften i Kopparbergs län kunna läggas till grund.

Om och i den mån försöksverksamhetens omfattning icke skulle nödvändiggöra att särskild lantmätare förordnas, utan förekommande förrättningar finnas böra handläggas av vederbörande distriktstjänsteman, torde denne, i stället för taxeersättningen, böra erhålla lämpligt, efter ovan angivna grunder beräknat dagarvode av statsmedel vid de av honom sålunda verkställda förrättningarna.

Egnahemsstyrelsen har framhållit att, därest försöksverksamheten bedreves i egnahemsorganens regi, totalkostnaden för verksamheten på grund av möj-

liga besparingar i fråga om bland annat utgifter för kontorsutrustning och andra kostnader av expensnatur syntes bliva lägre än om verksamheten anförtroddes åt nybildade organ.

Riksräkenskapsverket har i sitt yttrande anfört följande.

Frågan om den budgettekniska utformningen i avseende på de anslagsmedel, som bliva erforderliga för jordnämndernas verksamhet, har norrlandskommittén icke behandlat i vidare mån än att det förutsatts, att utbetalningar å det särskilda anslaget å 150 000 kronor till underlättande av arronderingsåtgärder skulle ske genom egnahemsnämndernas försorg. Ett anslag för nämnda ändamål skulle sålunda disponeras och utbetalas av egnahemsstyrelsen. Häremot har riksräkenskapsverket intet att invända. För täckande av jordnämndernas egna kostnader erfordras vidare ett riksstatsanslag eller eventuellt ett särskilt avlönings- och ett särskilt omkostnadsanslag. Riksräkenskapsverket anser det vara ur kontroll- och redovisningssynpunkt bäst och lämpligast, att även här ifrågavarande anslag utbetalas av egnahemsstyrelsen. En sådan ordning lärer icke behöva inkräkta på den självständiga ställning i övrigt, som kommittén tänkt sig att jordnämnderna skulle intaga. Samtliga här ifrågavarande anslag torde böra sammanföras å nionde huvudtiteln under H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.

Förslaget rörande Älvsby och Piteå socknar m. m.

Det förut omförmälda av t. f. distriktslantmätarna Knut Magnusson och Sigurd Linders uppgjorda förslaget innebär i huvudsak följande. Sedan erforderligt kartmaterial över de åsyftade områdena i Älvsby och Piteå socknar framställts med hjälp av flygfotografering samt fastighets- och ägareförteckningar upprättats, skola igångsättas fältarbeten, innefattande dels klassificering av den odlade marken, befintliga byggnader och anläggningar samt vägar, dels undersökning av vattenavledningsförhållanden, ifrågakommande odlingsområden, skogsmarker och bosättningsområden, dels ock inhämtande av uppgifter om de särskilda brukningsdelarnas speciella driftsförhållanden samt ägarens och hans familjs sysselsättningsförhållanden m. m. Vidare bör göras en undersökning för bedömande av de allmänna förutsättningarna för fastighetsutvecklingen. Därefter skola de resultat, som erhållits vid undersökningarna, sammanställas samt åskådliggöras å kartor av olika slag. Resultaten böra därpå bearbetas, varvid bland annat böra diskuteras principiella riktlinjer för en önskvärd fastighetsutveckling samt alternativa medel och metoder för ingrepp i fastighetsförhållandena eller inverkan på utvecklingen. Slutligen bör ställning tagas till de föreliggande problemen och i anslutning därtill upprättas betänkande med förslag till fastighetsbildningsplan. Kostnaderna för undersökningarna ha av t. f. distriktslantmätarna Magnusson och Linders beräknats till 40 000 kronor, kostnaden för flygfotografering däri icke inberäknad.

Den ifrågasatta undersökningen har i princip tillstyrkts i samtliga de avgivna yttrandena. *1942 års jordbrukskommitté* har emellertid funnit det ur

vissa synpunkter mindre lämpligt att allmänna medel ställdes till förfogande för en undersökning av hela den omfattning, som föreslagits, innan klarhet vunnits rörande de riktlinjer som kunde tänkas bliva gällande för den framtida jordbrukspolitiken. Detta gällde särskilt den del av undersökningen som skulle bestå i bearbetning av inventeringsresultaten. Kommittén har härom vidare anfört.

Att på basis av en inventering av förhållandena i vissa begränsade områden diskutera principiella riktlinjer för en önskvärd fastighetsutveckling i dessa områden och uppgöra en fastighetsbildningsplan för desamma synes föga givande, så länge man ej äger någon kännedom om vilka fordringar, som i framtiden i ifrågavarande del av landet komma att uppställas på en brukningsdel för att jordbruket å denna skall bli lönsamt, eller vilka möjligheter, som komma att finnas för att genomföra förändringar i den nuvarande fastighetsindelningen. Trots det nu anförda torde emellertid den föreslagna undersökningen kunna bliva av ett visst värde, även om den utföres innan riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken uppdragits. Detta gäller dock endast under förutsättning att jordförhållandena i de områden, undersökningen skulle omfatta, kunna anses typiska för större delar av övre Norrland. Är denna förutsättning uppfylld, skulle den ingående kännedom om de nuvarande förhålladena i vissa typiska områden, som man skulle få genom undersökningen, kunna få praktisk betydelse bland annat då det gäller att bedöma, i vad mån ändringar i dessa förhållanden i praktiken kunna tänkas bliva genomförda. Vidare skulle erfarenheterna från undersökningen möjligen kunna bliva till gagn vid igångsättandet av en mera allmän inventering av landets jordbruk. Jordbrukskommittén vill alltså under nyss angivna förutsättning för sin del tillstyrka bifall till framställningen, under framhållande dock av att undersökningen synes böra i huvudsak inskränkas till att avse ett klargörande och kartläggande av de nu rådande förhållandena.

Rikets allmänna kartverk har i fråga om framställningen av erforderligt kartmaterial anfört bland annat följande.

Det önskade underlaget för inventeringen, d. v. s. fastighetsbeståndets och landsbygdens åskådliggörande på en modern karta, synes lämpligen böra åstadkommas genom att ekonomisk karta upprättas över ifrågavarande områden, något som enligt den för den ekonomiska kartläggningen fastställda planen skall en gång verkställas. Genom beslut av Kungl. Maj:t torde områdena kunna ekonomiskt kartläggas år 1945 såsom ett kartverkets ordinarie arbete. Någon kostnad för flygfotografering har icke upptagits i kostnadskalkylen. Ej heller har någon kostnad beräknats för punktbestämning å fältet till stöd för fotokartans upprättande. Då fotokarta framdeles ändock skall upprättas över dessa områden och har användning även för andra ändamål än försöksarbetet, torde dessa kostnader kunna bestridas av till kartverkets disposition stående medel, därest Kungl. Maj:t beslutar att kartverket skall utföra arbetet.

Kungl. Maj:t uppdrog den 30 juni 1944 åt kartverket att upprätta ekonomisk karta över ifrågavarande områden i Älvsby och Piteå socknar.

Departementschefen.

Under de senare åren har vid övervägandet av jordbrukets framtida ställning i vårt lands näringsliv frågan om jordbrukets rationalisering i hög grad skjutits i förgrunden. Med jordbrukets rationalisering har därvid avsetts

bland annat dels att få till stånd en komplettering av ofullständiga jordbruk, där så finnes behövligt och lämpligt, och dels att få genomfört bättre arrondering av fastigheternas ägoområden. För närvarande pågå inom 1942 års jordbrukskommitté ingående undersökningar rörande möjligheterna att få till stånd en genomgripande rationalisering av det svenska jordbruket. Enligt vad jag inhämtat övervägas inom fastighetsbildningssakkunniga bland annat vissa frågor angående på vad sätt olämplig delning av fastigheter skall kunna mer än nu är möjligt förhindras och genom vilka åtgärder omdelning av fastigheter för ernående av bättre fastighetsindelning skall kunna främjas. De nu rådande förhållandena i fråga om fastigheternas storlek, sammansättning och arrondering lämna mycket övrigt att önska, oaktat åtskilliga åtgärder vidtagits i syfte att åstadkomma en förbättring härvidlag. Jag vill här endast erinra om vad från statsmakternas sida i olika avseenden gjorts för att främja möjligheterna till komplettering av de ofullständiga jordbruken.

Icke minst i Norrland äro förhållandena i nyssberörda avseenden mycket otillfredsställande. På denna fråga har speciellt norrlandskommittén sin uppmärksamhet riktad. Att upptaga de norrländska fastighetsproblemen i deras helhet till slutlig behandling, innan de omfattande förslag beträffande fastighetsväsendet i hela landet som torde vara att emotse från 1942 års jordbrukskommitté och fastighetsbildningssakkunniga föreligga, torde emellertid ej kunna ifrågakomma. En sådan omvandling av beståndet av brukningsdelarna, att dessa i stort sett erhålla ändamålsenlig arrondering, är emellertid ett företag av så genomgripande natur att dess genomförande torde vålla betydande svårigheter. Med hänsyn härtill synes det vara av värde att redan nu genom en försöksverksamhet i mindre omfattning söka vinna erfarenheter för rationaliseringsarbetet, så att detsamma, när resultaten av de pågående utredningarna föreligga, ej behöver fördröjas till följd av brist på erfarenhet. Såsom fastighetsbildningssakkunniga i sitt yttrande över norrlandskommitténs nu föreliggande förslag framhållit, måste de förbättringar med avseende å arronderingen, som genom en dylik försöksverksamhet kunna ernås, regelmässigt, även om de ej skulle vara tillfyllest, utgöra steg i rätt riktning och underlätta den slutliga lösningen av problemen om jordbruksdriftens rationalisering. På grund av vad sålunda anförts finner jag mig böra i princip tillstyrka, att den av norrlandskommittén föreslagna försöksverksamheten för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland igångsättes.

Efter att sålunda ha redogjort för min principiella ståndpunkt till den nu föreliggande frågan torde jag få övergå till att lämna en redogörelse för den omfattning och organisation som försöksverksamheten enligt min mening bör erhålla. Därvid ansluter jag mig i stort sett till utredningens förslag. Det torde vara uppenbart, att vid en verksamhet av ifrågavarande art, beträffande vilken varje erfarenhet saknas, det icke är lämpligt att giva alltför snäva direktiv. En viss frihet torde böra beredas det organ, som handhar verksamheten, så att detta äger möjlighet att tillgodogöra sig under arbetets gång framkomna erfarenheter och synpunkter. Jag kommer därför att här

endast upptaga de huvudsakliga riktlinjerna och förutsätter att Kungl. Maj:t och det organ som kommer att handhava verksamheten skola äga att sedermera fastställa de närmare normerna för dess bedrivande. Denna är enligt förslaget avsedd att bedrivas inom ramen för nu gällande lagstiftning på fastighetsväsendets område. Några tvångsåtgärder mot jordägarna innefattar förslaget sålunda icke.

Beträffande omfattningen av ifrågavarande verksamhet synes norrlandskommitténs förslag vara väl avvägt i fråga om såväl områdenas belägenhet som storlek. Inom de föreslagna områdena torde sålunda falla sådana typer av jordbruk som äro representativa för Norrland. Givet är att inom så stora områden som här äro i fråga en fullständig arrondering av samtliga fastigheter icke låter sig göra.

I fråga om försöksverksamhetens organisation anser jag i likhet med norrlandskommittén, att övervägande skäl tala för att verksamheten icke anförtros åt någon redan befintlig institution med lokal förvaltning utan att för vartdera försöksområdet inrättas ett särskilt organ, vilket lämpligen torde kunna benämnas lokal jordnämnd. Skulle ifrågavarande verksamhet, vilken otvivelaktigt kommer att medföra icke obetydligt arbete, påläggas redan befintliga allmänna organ, såsom exempelvis egnahemsnämnderna, jordbrukskommissionerna eller skogsvårdsstyrelserna, torde detta med nödvändighet komma att medföra anställande i icke ringa utsträckning av ny personal hos vederbörande myndighet samt förändringar i dess arbetsformer. Detta torde få anses olämpligt med hänsyn till att verksamheten endast är av provisorisk natur och avsedd att omfatta endast en viss del av nyssnämnda organs verksamhetsområden. Den nu ifrågasatta verksamheten avser att försöksvis i förhållandevis mindre omfattning få till stånd en viss rationalisering av jordbruket i enlighet med de grundlinjer som för närvarande övervägas inom olika utredningar. Ett visst inflytande måste därför beredas dessa utredningar vid försöksverksamhetens utformning och bedrivande. Ett dylikt samarbete anordnas uppenbarligen lättare och mera smidigt, därest verksamheten anförtros åt ett särskilt organ med denna såsom sin enda uppgift. De farhågor, som från egnahemsstyrelsens sida anförts därom att det för ett nyinrättat organ måste taga åtskillig tid, innan det kan förvärva den erforderliga förtrogenheten med sitt arbete och den nödvändiga kännedomen om de lokala förhållandena, finner jag överdrivna. De olägenheter, som i dessa hänseenden må vara förbundna med inrättandet av ett särskilt organ, synas kunna undvikas genom att detta gives lämplig sammansättning.

Norrlandskommitténs förslag till de lokala jordnämndernas sammansättning finner jag i huvudsak ändamålsenligt. De lokala jordnämnderna synas böra tillsättas av Kungl. Maj:t och bestå av minst tre ledamöter. Huruvida flera ledamöter böra ingå i nämnderna torde få avgöras av Kungl. Maj:t. En av ledamöterna bör såsom kommittén förordat representera lantmäteriorganisationen. Såsom i ett flertal yttranden framhållits måste ett vittgående samarbete mellan de lokala jordnämnderna och egnahemsnämnderna förutsättas. Det synes därför lämpligt, att en av de återstående ledamöterna utväljes bland dem som representera egnahemsväsendet. Ledamöterna skola

givetvis så utväljas, att såväl lokalkännedom och förtrogenhet med verksamhet av ifrågavarande slag som sakkunskap på jordbrukets och skogsbrukets områden finnas inom nämnden. Det torde även kunna övervägas huruvida icke nämnderna på ett eller annat sätt böra anknytas till de utredningar som för närvarande pågå rörande de spörsmål som här äro av intresse. I varje fall måste ett visst samarbete äga rum mellan nämnderna och ifrågavarande utredningar. Utöver förut nämnda ledamöter bör, allteftersom fråga är om fastigheter i den ena eller andra kommunen, såsom adjungerad ledamot ingå en av vederbörande kommun utsedd representant med god kännedom om fastighetsförhållandena inom kommunen. Hos vardera nämnden skall därjämte vara anställd en verkställande tjänsteman. Till frågan huruvida denne bör ha ställning såsom ledamot i nämnden synes icke erforderligt att nu taga definitiv ståndpunkt, utan det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med beaktande av förhållandena i det särskilda fallet besluta härom. I likhet med norrlandskommittén är jag av den uppfattningen att jordnämnderna böra vara direkt underställda Kungl. Maj:t.

För underlättande av lantmäteriorganens behandling av de av jordnämnd handlagda ärendena har norrlandskommittén föreslagit, att en särskild lantmätare skulle förordnas att — utan att tillhöra nämnden — handlägga ärendena med distriktslantmätares befogenheter. Såsom lantmäteristyrelsen uttalat, torde man dock till en början och innan jordnämnderna kommit i fullt arbete kunna räkna med att verksamheten icke blir av större omfattning än att den kan handhavas av vederbörande distriktslantmätare. Härigenom vinnes den fördelen, att distriktslantmätarnas speciella sakkunskap om fastighetsförhållandena inom respektive orter tillvaratages och utnyttjas. Skulle det framdeles visa sig nödvändigt att anställa en särskild lantmätare, torde denna fråga få upptagas till förnyat övervägande.

I anslutning till vad norrlandskommittén anfört synas jordnämnderna till en början böra inrikta sin verksamhet på att med utnyttjande av de möjligheter, som den nuvarande lagstiftningen på fastighetsväsendets område erbjuder, och med anlitande av de medel, som ställas till nämndernas förfogande, söka få till stånd önskvärda arronderingsåtgärder. Härvid ankommer det på nämnderna att söka träffa uppgörelser med vederbörande jordägare rörande de åtgärder som böra vidtagas. Dessa åtgärder böra givetvis vara av sådan beskaffenhet, att det vid en kommande rationalisering icke blir nödvändigt att inom området ifråga ånyo vidtaga liknande åtgärder. Huruvida — för att nå ett tillfredsställande resultat av ifrågavarande verksamhet — undersökningarna rörande de avsedda områdenas fastighetsförhållanden böra utsträckas i den omfattning, som t. f. distriktslantmätarna Linders och Magnusson i sitt yttrande anfört, torde närmare få övervägas under arbetets gång. Flera skäl synas emellertid tala för att något mera omfattande undersökningar i berörda hänseenden än de av norrlandskommittén föreslagna skulle öka värdet av verksamheten. Genom mera ingående undersökningar av fastighetsförhållandena torde större erfarenhet vinnas till gagn för en framtida rationalisering av jordbruket, varjämte fastighetsägarna därigenom få större

klarhet angående verkningarna av de ifrågasatta åtgärderna för området i dess helhet.

För att jordägarna inom de områden, som beröras av försöksverksamheten, skola kunna förmås att ansluta sig till densamma, torde det bliva nödvändigt att, såsom lantmäteristyrelsen och egnahemsstyrelsen föreslagit, jordägarna befrias från kostnaderna för erforderliga lantmäteriförrättningar och staten alltså vidkännes kostnader utöver dem som staten redan nu åtagit sig för understöd vid dylika förrättningar i allmänhet.

Oaktat sålunda lantmäterikostnaderna icke skulle drabba jordägarna, torde dessa likväl i anledning av verksamheten få ikläda sig vissa kostnader, exempelvis för lösen av jord. För att underlätta anskaffandet av erforderliga belopp för jordägarna böra vissa statsmedel ställas till förfogande. Såsom norrlandskommittén med instämmande av nära nog samtliga i ärendet hörda myndigheter föreslagit, synas jordägarna böra kunna erbjudas egnahemslån enligt därför gällande bestämmelser, eventuellt i förening med premielån för grundförbättrings- eller byggnadsarbeten och kombinerat med särskilda bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord.

Beträffande frågan huruvida jordnämnderna skola bevilja lån och bidrag eller om dessa ärenden skola handhavas av egnahemsorganisationen ha delade meningar kommit till synes såväl inom kommittén som i de avgivna yttrandena. Givet är att vissa nackdelar komma att följa av att åt jordnämnderna gives befogenhet att utlämna lån från medel, som äro ställda till annan myndighets disposition. Men å andra sidan synas ur praktiska synpunkter övervägande fördelar vara att vinna om verksamheten helt och hållet handhaves av ett särskilt organ. Snabbare och mera enhetlig behandling kommer då att äga rum inom ifrågavarande begränsade områden. Med hänsyn härtill förordar jag det förslag, varom majoriteten i norrlandskommittén förenat sig. Jag förutsätter emellertid att ett intimt samarbete kommer till stånd mellan jordnämnderna och egnahemsorganisationen i alla hithörande frågor.

Såsom norrlandskommittén framhållit torde det kunna inträffa att de nuvarande låne- och bidragsformerna icke komma att innebära tillräckligt stöd för att vederbörande jordägare skulle finna det lämpligt att ansluta sig till de uppgjorda planerna för en förbättrad arrondering. Det kan ju förhålla sig så att en äga är av större värde i säljarens än i köparens hand, trots att ägan sett på längre sikt hellre bör anslutas till den senares brukningsområde. Men även andra omständigheter kunna föreligga, som göra genomförandet av en ändrad arrondering betungande för en eller annan jordägare. Med hänsyn härtill torde det vara nödvändigt att, såsom norrlandskommittén föreslagit, jordnämnderna ha medel till sitt förfogande som kunna utnyttjas för att fylla ut vad som erfordras utöver vad som kan beviljas efter de mera reguljära låne- och bidragsformerna. Det bör emellertid understrykas, att sådana bidrag endast få beviljas, när verkligt vägande skäl föreligga för att dylik gottgörelse bör utgå. För att förevarande verksamhet skall nå sitt syfte måste dock en viss frihet lämnas jordnämnderna beträffande dispositionen

av ifrågavarande medel. Bidragen böra kunna beviljas oberoende av jordägarens ekonomiska ställning. För att få en viss kontroll över medelsanvändningen torde böra föreskrivas att större bidrag än 2 000 kronor, utöver de belopp som i olika fall må utgå såsom premielån och byggnadsbidrag, icke må beviljas utan Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Skulle erfarenheten rörande ifrågavarande verksamhet visa att nämnda belopp bör något höjas, torde hinder icke böra möta mot att Kungl. Maj:t beslutar härom.

Det torde även böra finnas möjlighet att få till stånd inköp av mark som befinnes behövlig för att underlätta önskvärd arrondering. I dylika fall böra jordnämnderna hos vederbörande egnahemsnämnd göra framställning om att egnahemsnämnden efter medgivande från egnahemsstyrelsen inköper det område, varom fråga är, för att disponeras enligt de av jordnämnden uppgjorda planerna.

I fråga om kostnaderna för försöksverksamheten kan jag i huvudsak biträda norrlandskommitténs förslag. Ersättning till den verkställande tjänstemannen synes sålunda ungefärligen kunna utgå med belopp, som motsvarar lön i 23:e löneklassen enligt civila avlöningsreglementet jämte arvode av 6 kronor för dag eller i runt tal 13 000 kronor för år. Beträffande års- och sammanträdesarvoden åt ordföranden och de övriga av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna torde dessa sedermera få fastställas av Kungl. Maj:t. Mot den av kommittén beräknade kostnaden för lokalhyra och andra expenser har jag icke något att erinra. Enligt uppgjorda beräkningar skulle den årliga kostnaden för vardera nämnden uppgå till 35 000 kronor eller för båda nämnderna till sammanlagt 70 000 kronor.

Därest jordägarna vid lantmäteriförrättningar vilka påkallats av jordnämnd helt befrias från kostnaderna till förrättningsmannen, komma dessa kostnader att åvila statsverket. Av allmänna medel skall då — förutom den till förrättningslantmätaren utgående statsavlöningen jämte dyrtidstillägg — gäldas den efter taxa utgående ersättningen för utfört arbete. Av skäl som anförts av lantmäteristyrelsen torde förrättningsmannen i stället för taxeersättningen böra tillerkännas lämpligt arvode av statsmedel vid de av honom verkställda förrättningarna. Detta arvode synes böra fastställas av Kungl. Maj:t och utgå av de medel, som stå till jordnämndernas förfogande för gäldande av deras kostnader. Enär enligt vad jag förut anfört verksamheten åtminstone till en början icke torde bliva av större omfattning än att den kan handhavas av vederbörande distriktslantmätare, synes något tilläggsarvode av det slag kommittén förordat icke böra utgå.

I enlighet med vad norrlandskommittén föreslagit synas årligen av nämnderna sammanlagt böra få disponeras högst 1 000 000 kronor av egnahemslånemedel, högst 150 000 kronor av premielånemedel och högst 50 000 kronor för bidrag till betalning av byggnader å tillskottsjord. För underlättande av arronderingsåtgärdernas genomförande torde såsom kommittén föreslagit böra anvisas ett särskilt anslag av 150 000 kronor. Fördelningen mellan de båda jordnämnderna av ifrågavarande belopp bör bestämmas av Kungl. Maj:t.

Den av t. f. distriktslantmätarna Knut Magnusson och Sigurd Linders föreslagna fastighetsinventeringen synes, såsom norrlandskommittén även framhållit, vara av värde för den planerade försöksverksamheten. Det är därför önskvärt, att arbetet därmed, vilket redan påbörjats såtillvida att flygfotografering av avsedda områden utförts, fortsättes och att därför erforderliga medel ställas till förfogande. I likhet med 1942 års jordbrukskommitté anser jag emellertid, att ifrågavarande arbete bör tillsvidare i huvudsak inskränkas till att avse ett klargörande och kartläggande av de nu rådande förhållandena. Arbetet synes lämpligen kunna bedrivas under ledning av den för Norrbottens län avsedda lokala jordnämnden och bekostas av till dess förfogande ställda medel.

Med hänsyn till angelägenheten av att den planerade försöksverksamheten och fastighetsinventeringen snarast möjligt påbörjas, synas å tilläggsstat II för budgetåret 1944/45 böra anvisas för tiden till den 1 juli 1945 erforderliga medel. Kostnaderna torde för denna tid, inklusive kostnaderna för fastighetsinventeringen, kunna beräknas till 35 000 kronor. För nästa budgetår torde det av norrlandskommittén föreslagna beloppet 70 000 kronor böra ställas till förfogande. Ifrågavarande anslag, som bör benämnas Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland, torde böra givas karaktären av reservationsanslag. Däremot synes icke erforderligt att för tiden till den 1 juli 1945 taga i anspråk medel till lån och bidrag till jordägarna. Det av mig förut tillstyrkta anslaget av 150 000 kronor till underlättande av arronderingsåtgärdernas genomförande torde böra äskas för budgetåret 1945/46 och uppföras såsom ett reservationsanslag, benämnt Bidrag till genomförandet av vissa arronderingsåtgärder i Norrland.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, *dels* att den i det föregående omförmälda försöksverksamheten för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland må bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med de av mig förut angivna grunderna *dels ock* att för verksamheten under budgetåret 1945/46 må disponeras högst 1 000 000 kronor av egnahemslånefonden, högst 150 000 kronor av fonden för premielån till egnahemslåntagare samt högst 50 000 kronor av reservationsanslaget till bidrag till inlösen av vissa byggnader vid utökning av ofullständiga jordbruk;

2) till *Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 35 000;

3) å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

dels till *Kostnader för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 70 000,

dels ock till *Bidrag till genomförandet av vissa arronderingsåtgärder i Norrland* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 150 000.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen och förordnar att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. W. Rhedin.

449012. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1945.